

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa, 31 maja 2024 r.

dr Mateusz Woźński
radca prawny

Opinia

Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji

Krajowej Rady Radców Prawnych

W sprawie poselskiego projektu Ustawy o zmianie Ustawy –

Kodeks Postępowania Karnego

(Druk Sejmowy Nr 409)

1. Zamawiający.

Opinię przygotowano na zlecenie Krajowej Rady Radców Prawnych w Warszawie.

2. Przedmiot opinii.

Opinia dotyczy poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, zawartego w druku sejmowym nr 409 (dalej: *projekt*).

Projekt będący przedmiotem inicjatywy ustawodawczej składa się z trzech artykułów. W warstwie merytorycznej (art. 1 projektu) sprowadza się on do uchylecia art. 99a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹ (dalej: *k.p.k.*). Po niej następują: przepis przejściowy (art. 2 projektu) oraz przepis o wejściu ustawy w życie (art. 3).

Jak wynika z uzasadnienia, projekt stanowi odpowiedź na petycję Naczelnej Rady Adwokackiej z 1 lutego 2024 r. W ocenie wnioskodawców „propozycja zawarta w projekcie jest ważnym elementem procesu odchodzenia od zmian w procedurze karnej, jakie w ostatnich latach przyczyniły się do naruszenia podstawowych standardów wynikających z zasady prawa do sądu określonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji i stały się powodem zarzutów o naruszanie praworządności”. Przyjmując za trafne argumenty przywołane w petycji, projektodawcy powołują się na nie *in extenso*, proponując przyjęcie ustawy tożsamej merytorycznie z propozycją zawartą w petycji.

¹ T. j. z 2024 r. poz. 37 ze zm.

3. Uzasadnienie projektu.

W uzasadnieniu wskazuje się, że od 5 grudnia 2019 r., w związku z wejściem w życie art. 99a k.p.k., sporządzanie uzasadnienia wyroku na formularzu według wzoru określonego przepisami odpowiedniego rozporządzenia stało się zasadniczą formą prezentacji warstwy motywacyjnej rozstrzygnięcia. Mimo to jednak „(...) orzecznictwo sądowe konsekwentnie dostrzega konieczność przeprowadzania oceny, czy ta – niewątpliwie uproszczona – postać zaprezentowania motywów rozstrzygnięcia nie narusza podstawowych gwarancji procesowych”. Jeżeli bowiem sąd „uznaje, że nie może sporządzić uzasadnienia swojego wyroku na formularzu w sposób, który zagwarantuje stronie prawo do rzetelnego procesu odwoławczego, ma obowiązek bezpośredniego zastosowania art. 91 ust. 2 Konstytucji RP i przedstawienia swego stanowiska wraz z argumentacją w sposób tradycyjny, tj. z pominięciem formularza” (projektodawca powołuje się w części II uzasadnienia na wyrok SN z 11.08.2020 r., I KA 1/20², dotyczącego uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, mającego służyć realizacji obowiązków wynikających z art. 457 § 3 w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k.). Wskazuje się również, że obserwacja praktyki obrotu uzasadnia tezę, iż niejednokrotnie „oskarżony nie może zapoznać się z pełną argumentacją sądu w odniesieniu do odpowiedzialności karnej za przypisany czyn”. Stosowanie formularza nie tylko wpływa negatywnie na realizację prawa strony do zapoznania się z argumentacją sądu I instancji, ale także na realność kontroli instancyjnej oraz ogranicza funkcję wyjaśniającą uzasadnienia.

Wreszcie, projektodawca wskazuje wprost na prawnokonstytucyjny i konwencyjny wymiar prawa do rzetelnego procesu, w którym merytoryczny aspekt uzasadnienia pełni rolę probierza kontroli orzeczenia, umożliwiając także budowanie autorytetu wymiaru sprawiedliwości i kształtowanie zewnętrznego przekonania o słuszności orzeczenia.

4. Praktyka stosowania art. 99a § 1 k.p.k.

Jak słusznie wskazuje projektodawca, mimo jednoznacznego brzmienia art. 99a § 1 k.p.k., kodującego adresowaną do sądu normę nakazującą sporządzanie uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania, na

² LEX nr 3061026.

formularzu według ustalonego wzoru, w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość odstąpienia od tej – przynajmniej z perspektywy wykładni gramatycznej patrząc – nie znającej wyjątku zasady. Poza przywoływanym już w uzasadnieniu projektu wyrokiem SN z 11.08.2020 r., I KA 1/20, można w tym kontekście wskazać na wyroki Sądu Najwyższego: z 26.07.2021 r., I KA 2/21³, z 16.11. 2021 r., IV KK 448/20, z 8.12.2021, I KA 14/21⁴, z 15.12.2021 r., V KK 248/20^{5,6} oraz z 19.01.2022 r., I KA 13/21⁷, a także na postanowienia Sądu Najwyższego: z 27.01.2021 r., IV KK 548/20⁸, z 24.03.2021 r., III KK 45/21⁹, z 8.04.2021 r., III KK 77/21¹⁰, z 15.06.2021 r., II KK 248/21¹¹, z 16.06.2021 r., II KK 247/21¹², z 28.10.2021, IV KK 544/21¹³, z 8.02.2022 r., I KK 51/22¹⁴, a także sądów apelacyjnych, m.in.: SA w Gdańsku z 17.06.2020 r., II AKa 64/20¹⁵, SA w Poznaniu z 9.05.2022 r., II AKa 141/20¹⁶, SA we Wrocławiu z 13.05.2022 r., II AKa 128/22¹⁷, SA we Wrocławiu z 10.11.2022 r., II AKa 340/22¹⁸.

Na tle tych judykatów wydaje się nie budzić kwestii, że:

- 1) sam fakt sporządzenia uzasadnienia na formularzu (tj. według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości) nie stanowi *per se* naruszenia standardu rzetelnego procesu,
- 2) sąd orzekający jest uprawniony (i, jak się zdaje, obowiązany) do podjęcia decyzji o odstąpieniu od sporządzenia uzasadnienia na formularzu, kiedy jest to celowe, patrząc przez pryzmat standardu rzetelnego procesu, w szczególności prawa do rzetelnego postępowania odwoławczego.

Nie można przy tym tracić z pola widzenia tego, że nawet mająca pilotażowy charakter

³ Legalis nr 2630672.

⁴ Legalis nr 2948676.

⁵ Legalis nr 2691593.

⁶ Legalis nr 2714191.

⁷ Legalis nr 2763637.

⁸ Legalis nr 2571167.

⁹ Legalis nr 2628997.

¹⁰ Legalis nr 2556086.

¹¹ Legalis nr 2677352.

¹² Legalis nr 2734410.

¹³ Legalis nr 2656567.

¹⁴ Legalis nr 2714185.

¹⁵ Legalis nr 2479435.

¹⁶ Legalis nr 2703482.

¹⁷ Legalis nr 2714845.

¹⁸ Legalis nr 2853551.

analiza praktyki obrotu prawnego, w szczególności sądów pierwszoinstancyjnych, daje liczne przykłady uzasadnień, które tenże standard naruszają. Kwestią wymagającą większej uwagi jest jednak, na ile jest to konsekwencja konieczności dostosowania warstwy motywacyjnej do wzoru opisanego według administracyjnego (biurokratycznego) zamysłu prawodawcy, na ile zaś oderwanej od kwestii formalnych nieprawidłowej metodyki sporządzania uzasadnienia. Do tej kwestii przyjdzie powrócić w punkcie 6.

5. Formularze uzasadnień z perspektywy prawnokonstytucyjnej i konwencyjnej.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się, że „(...) uzasadnianie orzeczeń sądowych jest decydującym komponentem prawa do rzetelnego sądu jako konstytucyjnie chronionego prawa jednostki (...). Uzasadnianie orzeczeń pełni różne funkcje: sprzyjania samokontroli organu orzekającego, wyjaśniająco-interpretacyjną (w tym dokumentacyjną i ułatwiającą realizację orzeczenia), kontrolną zewnętrzną, umożliwiającą akceptację orzeczenia w skali indywidualnej i jego legitymizację społeczną (funkcja wychowawcza, głos w dyskursie społecznym). Wszystkie te funkcje uzasadnienia są zakotwiczone w konstytucyjnych zasadach i wartościach, aby wskazać tylko zasadę państwa prawa, godność ludzką, skuteczne prawo do sądu”¹⁹.

Z kolei w wyroku z 16.01.2006 r., SK 30/05²⁰, odnosząc się do kwestii uzasadnień postanowień Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej, Trybunał Konstytucyjny wskazał na proceduralną sprawiedliwość jako istotną perspektywę oceny. W kluczowym fragmencie uzasadnienia stwierdził mianowicie: „Pojęcie sprawiedliwości proceduralnej nie ma ściśle sprecyzowanego znaczenia. Różne koncepcje sprawiedliwości proceduralnej mają jednak wspólne jądro, sprowadzające się do: możliwości bycia wysłuchanym, ujawniania w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia, w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu (i to nawet jeśli samo rozstrzygnięcie jest niezaskarżalne – legitymizacja przez przejrzystość), a więc unikania dowolności czy wręcz arbitralności w działaniu sądu, zapewnienia przewidywalności dla uczestnika postępowania, przez odpowiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym jest poddany”, i dalej: „Tak określone cechy istotne sprawiedliwości proceduralnej znajdują potwierdzenie w analizie

¹⁹ Postanowienie TK z 11.04.2005 r., SK 48/04, OTK-A 2005, z. 4, poz. 45, pkt 5 uzasadnienia.

²⁰ OTK-A 2006, z. 1, poz. 2.

konstytucyjnego statusu władzy sądowniczej. Sąd, nawet jeśli rozpatruje sprawę w postępowaniu kasacyjnym, musi zachować swoją tożsamość konstytucyjną wyznaczoną przez zastane pojęcie władzy sądowniczej. Tożsamość konstytucyjna sądu (wymiaru sprawiedliwości) jest wyznaczana – poza oczywistym wymogiem niezależności, bezstronności i niezawisłości – między innymi przez: odrzucenie dowolności i arbitralności, zapewnienie udziału zainteresowanych podmiotów w postępowaniu, traktowaniu jawności jako zasady, wydawaniu rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienia”²¹. Uzasadnienie „(...) wymusza samokontrolę sądu, który musi wykazać, że orzeczenie jest materialnie i formalnie prawidłowe oraz odpowiada wymogom sprawiedliwości, dokumentuje argumenty przemawiające za przyjętym rozstrzygnięciem, jest podstawą kontroli zewnętrznej przez organy wyższych instancji, służy indywidualnej akceptacji orzeczenia, umacnia poczucie zaufania społecznego i demokratycznej kontroli nad wymiarem sprawiedliwości, wzmacnia bezpieczeństwo prawne”²².

Jak się wydaje, krytyka sporządzania uzasadnień według określonego wzoru (tj. na formularzu) opiera się na ugruntowanym w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zapatrywaniu prawnym, że obowiązkiem sądu jest odniesienie się do najważniejszych argumentów podnoszonych przez strony i uzasadnienie ich przyjęcia lub odrzucenia. Ze standardem rzetelnego procesu nie można więc pogodzić: nieustosunkowania się do istotnego argumentu strony albo ustosunkowania się w sposób arbitralny, jak również pominięcia kwestii spornych czy kontrowersyjnych, w szczególności z perspektywy prawa strony do postępowania odwoławczego²³. Co istotne, chodzi o argumenty istotne dla

²¹ Punkt 4.2 uzasadnienia.

²² Tamże.

²³ Na ten temat zob. *Reasoning of judicial decisions w: Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb)*, s. 40 i n. Zob. m.in. wyroki ETPCz: z 16.12.1992 r. w sprawie Hadjianastassiou przeciwko Grecji, skarga nr 12945/87, z 9.12.1994 r. w sprawie Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii, skarga nr 18390/91, z 15.02.2007 r. w sprawie Boldea przeciwko Rumunii, skarga nr 19997/02, z 27.02.2020 r. w sprawie Lobzhanidze i Peradze przeciwko Gruzji, skargi nr 21447/11 i 35839/11, z 11.07.2017 r. w sprawie Moreira Ferreira (2) przeciwko Portugalii, skarga nr 19867/12, z 22.07.2021 w sprawie Karimov i in. przeciwko Azerbejdżanowi, skarga nr 24219/16 i in., z 26.09.2023 r. w sprawie Yüksel Yalçinkaya przeciwko Turcji, skarga nr 15669/20, z 9.03.2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce, skarga nr 67414/11, z 21.04.2011 r. w sprawie Nechiporuk i Yonkalo przeciwko Ukrainie, skarga nr 42310/04, z 23.02.2016 r. w sprawie Navalnyy i Ofitserov przeciwko Rosji, skargi nr 46632/13 i 28671/14, z 15.11.2018 r. w sprawie Navalnyy przeciwko Rosji, skarga nr 29580/12, z 25.02.2020 r. w sprawie Paixão Moreira Sá Fernandes przeciwko Portugalii, skarga nr 78108/14, z 6.12.2022 r. w sprawie Spasov przeciwko Rumunii, skarga nr 27122/14.

rozstrzygnięcia²⁴. Nie ma przy tym znaczenia to, w jakiej formie redakcyjnej uzasadnienie zostaje sporządzone. Warto wszakże w tym kontekście zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt sprawy: standard rzetelnego procesu jest spełniony wówczas, gdy orzeczenie jest zrozumiałe dla opinii publicznej oraz, przede wszystkim, dla oskarżonego²⁵. Uwagi te odnoszą się także, *mutatis mutandis*, do uzasadnień orzeczeń sądów wyższych instancji²⁶.

6. Standard zrozumiałego uzasadnienia wyroku w sprawie karnej.

Wprowadzenie do obrotu prawnego art. 99a k.p.k. było, jak wynika z uzasadnienia projektu²⁷, podyktowane dwoma zasadniczymi przyczynami: potrzebą optymalizacji czasu pracy sędziów oraz poprawą komunikatywności uzasadnień. Projektodawca wskazywał: „W miejsce obszernych wielostronicowych (...) uzasadnień wyroków proponuje się wprowadzenie uzasadnień opartych na formularzach. Aktualny system jest bardzo pracochłonny, przedłuża postępowanie, nadmiernie angażuje siły sędziów (...) Aktualna praktyka przy tym wcale nie jest efektywna – uzasadnienia są pisane zawiłym językiem, niezrozumiałym dla stron, niepotrzebnie przeładowane orzecznictwem, powtórzeniami, nieczytelne konstrukcyjnie, np. nie wiadomo gdzie szukać rozważań na niektóre tematy. Oczekiwanego efektu nie da się osiągnąć przez zmianę praktyki – wszak uzasadnienia są pisane pod kątem oczekiwań sądów dokonujących kontroli procesowej orzeczeń (w trybie apelacji, kasacji). Dlatego optymalnym rozwiązaniem mogłoby się okazać wprowadzenie formularzy uzasadnień wyroków. Taka formuła porządkowałaby strukturę uzasadnienia, wymusiłaby

²⁴ Zob. wyrok ETPCz z 5.07.2022 r. w sprawie Loizides przeciwko Cyprowi, skarga nr 31029/15.

²⁵ „Nevertheless, for the requirements of a fair trial to be satisfied, the public, and above all the accused, must be able to understand the verdict that has been given”; tak, powołując się na wyrok z 29.11.2016 r. w sprawie Lhermitte przeciwko Belgii, skarga nr 34238/09, ETPCz w wyroku z 11.07.2017 r. w sprawie Moreira Ferreira (2) przeciwko Portugalii, skarga nr 19867/12, punkt 84. Zob. także następującą tezę, wyrażoną w wyroku z 10.11.2020 r. w sprawie Dan przeciwko Mołdawii, skarga nr 57575/14: „(...) a party to judicial proceedings can expect a specific and express reply to those submissions which are decisive for the outcome of the proceedings in question (...). Thus, it must be clear from the decision that the essential issues of the case have been addressed (...). The requirement of a reasoned decision obliges the judges to base their assessment on objective arguments and to preserve the rights of the defence. Moreover, for the requirements of a fair trial to be satisfied, the accused, and indeed the public, must be able to understand the verdict that has been given; this is a vital safeguard against arbitrariness (...). The reasoned decision is, moreover, important so as to allow an applicant to usefully exercise any available right of appeal (...)”.

²⁶ Zob. wyroki ETPCz z 21.01.1999 r. w sprawie García Ruiz przeciwko Hiszpanii, skarga nr 30544/96, z 27.10.2009 r. w sprawie Stepanyan przeciwko Armenii, skarga nr 45081/04, z 22.02.2007 r. w sprawie Tatishvili przeciwko Rosji, skarga nr 1509/02.

²⁷ Odpowiedni fragment dotyczy propozycji dodania do art. 424 przepisów § 4 i 5; uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3251.

operowanie krótszymi, konkretnymi konstrukcjami językowymi, bardziej zrozumiałymi dla stron, nie wymuszałaby sporządzania wielostronicowych uzasadnień. Sędziowie mogliby poświęcać znacznie mniej czasu na sporządzanie uzasadnień, bez szkody dla ich merytorycznej zawartości, a z pożytkiem dla wykonywanych przez nich czynności orzeczniczych i sprawności postępowań”.

Wydaje się w tym kontekście, że uzasadnienie zasadności uchylenia art. 99a k.p.k. nie powinno pomijać tych dwóch zamierzeń, w szczególności zaś zamierzenia drugiego, ponieważ, jakkolwiek w zakresie standardu rzetelnego procesu mieści się także prawo strony do postępowania sprawnego (toczącego się bez nieuzasadnionej zwłoki), to jednak sprawność postępowania nie może uzasadniać rezygnacji z realizacji uprawnień procesowych strony, w tym do rzeczywistego, zrozumiałego uzasadnienia wydawanych orzeczeń, w szczególności zaś wyroków.

Trzeba w tym kontekście podkreślić, że komunikatywność (zrozumiałość) uzasadnienia wyroku jest skutkiem działania na tekście dostosowującego go do ściśle określonych norm przystępności i stanowi jeden z wymiarów komunikacji społecznej, właściwy dla ruchu społecznego prostego języka (*plain language movement*)²⁸. Uzasadnienie wyroku jest o tyle specyficzne, że o ile jego atrybucja nie pozostawia wątpliwości²⁹, to sytuacja komunikacyjna jest skomplikowana. Autor (autorka) tekstu powinien (powinna) bowiem nie tylko kierować się takimi regułami organizacji tekstu, aby zapewnić „(...) przeciętnemu obywatelowi szybki dostęp do zawartych w nim informacji”³⁰; tj. zmniejszyć wieloznaczność, złożoność i redundancję wypowiedzi, co ułatwia „(...) szybkie i bezstratne odkodowanie nawet osobom słabo wykształconym”³¹, ale uwzględnić w nich również profesjonalnych reprezentantów procesowych oraz organ sprawujący kontrolę instancyjną. Z tego względu sędzia znajduje się w specyficznej sytuacji negocjacji treści uzasadnienia. Musi ona bowiem uwzględnić co najmniej te trzy kategorie adresatów (kolejną jest np. opinia publiczna, do której jednak

²⁸ T. Piekot, G. Zarzeczny, E. Moroń, *Upraszczenie tekstu użytkowego jako (współ)działanie. Perspektywa prostej polszczyzny* [w:] S. Niebrzegowska-Bartmińska, M. Nowosad-Bakalarczyk, T. Piekot [red.] *Działania na tekście. Przekład – redagowanie – ilustrowanie*, Lublin 2015, s. 99-100.

²⁹ Tekst ma określonego autora (określoną autorkę).

³⁰ Jest to pierwsze z założeń prostego języka, stanowiące w istocie jego postulatywną definicję; T. Piekot, G. Zarzeczny, E. Moroń, *op. cit.*, s. 100.

³¹ Tamże.

adresuje się przede wszystkim ustne mowy wyroku).

Przyjmując, że język uzasadnienia jest językiem urzędowym, można przyłożyć do niego przynajmniej niektóre zasady organizacji tekstu uwzględniające każdego z tych adresatów, aktualne bez względu na to, czy jest to uzasadnienie wyroku, decyzji administracyjnej czy strony internetowej adresowanej do obywatela. Można wśród nich wymienić następujące reguły: 1) używać słów powszechnie znanych, 2) w jednym zdaniu zawierać jedną myśl, 3) używać naturalnego szyku zdania, 4) unikać imiesłowów, 5) unikać rzeczowników odczasownikowych, 6) unikać strony biernej i form bezosobowych, 7) unikać trudnych sformułowań i wyrazów specjalistycznych bez wyjaśnienia, 8) wpuszczać do tekstu światło, dzielić tekst na akapity i stosować wypunktowania, 9) opisywać to, co niezbędne, 10) unikać czasu przeszłego, 11) nadawać tekstom powtarzalną strukturę³². O ile niektóre z tych wskazań są niestosowalne (np. w warstwie ustaleń faktycznych czynu przypisanego w wyroku uniknięcie czasu przeszłego jest niemożliwe), to wydaje się nie ulegać kwestii to, że w sprawach prostych (niewymagających bardzo utrudniającego lekturę, wielokrotnego odwoływania się do określonych podsekcji uzasadnienia na formularzu) struktura uzasadnienia uczytelnia je, „wpuszcza światło” do tekstu i umożliwia szybkie odnalezienie i zdekodowanie treści. Oczywiście, można w praktyce stosowania prawa odnaleźć wypadki wadliwego korzystania z formularzy nawet w sprawach prostych (polegają one np. na mechanicznym przeklejeniu tekstu zwartego w odpowiednie kolumny sekcji 1. uzasadnienia, bez podziału na wiersze, bez zrelatywizowania faktu do konkretnego dowodu, tj. bez wyraźnego podziału na wiersze, itd.), ale jest to wadliwość wypełnienia formularza, a nie jego istnienia *per se*, ani też jego wewnętrznego układu. Co więcej, wyraźne uwzględnienie w formularzu np. podsekcji obejmujących fakty uznane za nieustalone i dowody uznane za niewiarygodne może ułatwić uniknięcie pominięć, które stanowią naruszenie standardu rzetelnego procesu (np. pominięcie istotnych twierdzeń stron), a konieczność podania faktów uznanych za udowodnione – poprawnie rozumiana – stanowi odzwierciedlenie reguły „jedna myśl – jedno zdanie”.

Jednocześnie jednak wzór uzasadnienia oraz sposób jego uzupełnienia zachęcają do systemowych wprost naruszeń niektórych z powyższych reguł.

³² T. Piekot, G. Zarzeczny, E. Moroń, *Prosta polszczyzna w praktyce. Standaryzacja języka serwisu Obywatel.gov.pl* [w:] K. Kłosińska, R. Zimny [red.] *Przyszłość polszczyzny - polszczyzna przyszłości*, Warszawa 2017, s. 251 i n.

Dla przykładu, skoro w sekcji 1. należy podać „fakty uznane za udowodnione”, to autor (autorka) uzasadnienia – jak wynika z obserwacji praktyki orzeczniczej – w wielu wypadkach (być może w większości) formułuje je w formie równoważników zdań, często w taki sposób, aby jednocześnie dokonać subsumcji. Sformułowania: „powzięcie zamiaru dokonania kradzieży”, „chcąc dokonać kradzieży udanie się w okolice centrum handlowego”, „zabór portfela celem przywłaszczenia dnia 15.10.2022 r.” lub „ucieczka z miejsca zdarzenia po zabranii portfela” nie tylko odbiegają od języka naturalnego w jego wersji mówionej, ponieważ nie stanowią zdań (pozbawione są również jego naturalnego szyku; zob. regułę 3), ale operują licznymi cudzysłowami (reguła 4), rzeczownikami odczasownikowymi (reguła 5) i formami bezosobowymi (reguła 6).

W załączniku nr 7 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 listopada 2019 r. w sprawie wzorów formularzy uzasadnień wyroków oraz sposobu ich wypełniania³³ wynika z kolei, że w sekcji 3. „Podstawa prawna wyroku” należy „(...) zwięźle (w miarę możliwości w postaci równoważników zdań) wskazać powody przyjętej kwalifikacji prawnej”. Dla przykładu, sformułowanie „wypełnienie znamienia czasownikowego «wpływa na automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub przekazywanie danych informatycznych»” jest być może zwięzłym równoważnikiem zdania (zgodnym z intencją prawodawcy), ale jego przystępność jest daleka od wystarczającej. W tym aspekcie narracyjny model wyjaśniania podstawy prawnej wyroku, właściwy dla uzasadnień ujętych w strukturze zwartej, wydaje się zdecydowanie lepiej realizować postulat komunikatywności warstwy motywacyjnej rozstrzygnięcia.

Dodatkowo trzeba zauważyć, że struktura uzasadnienia na formularzu generuje, paradoksalnie, zdecydowanie więcej zbędnych powtórzeń i niezrozumiałych odesłań wówczas, gdy sprawa ma charakter złożony pod względem podmiotowym lub przedmiotowym (tj. gdy występuje w niej łączność podmiotowa albo przedmiotowa). Odsyłanie czytelnika (czytelniczki) do innych podsekcji utrudnia zapoznanie się z treścią, dezorganizuje lekturę, a przez to utrudnia kontrolę prawidłowości rozumowania sądu.

³³ Dz.U. z 2019 r. poz. 2349.

7. Konkluzje.

Jakkolwiek art. 99a k.p.k. wymaga pilnej interwencji ustawodawcy, to trudno odnaleźć w warstwie motywacyjnej projektu rozstrzygających (dostatecznych) racji uzasadniających całkowitą rezygnację z formularzy uzasadnień, w szczególności w sprawach prostych. Wydaje się raczej, że należałoby wyraźnie określić zakres zastosowania rozwiązania normatywnego przewidującego sporządzanie uzasadnień wyroków na formularzach, na przykład poprzez wyłączenie ich w odniesieniu do wyroków sądów odwoławczych (1), a w odniesieniu do wyroków pierwszoinstancyjnych – ograniczenie ich np. do spraw prostych (jeden oskarżony, jeden czyn), a także takich, w których do rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu karnego dochodzi na posiedzeniu jawnym poza rozprawą główną (np. w przedmiocie wniosku o skazanie bez rozprawy w trybie art. 335 lub 338a k.p.k.). W pozostałych sprawach rozpoznawanych przez sądy I instancji sporządzenie uzasadnienia na formularzu mogłoby mieć charakter fakultatywny, przy spełnieniu warunku, że zastosowanie formularza nie prowadziło do ograniczenia prawa stron do kontroli odwoławczej.

Na marginesie należy dodatkowo zauważyć, że propozycje zmian k.p.k. powinny uwzględniać wszystkie postępowania, w których przepisy k.p.k. stosuje się odpowiednio. Projektowana zmiana art. 99a k.p.k. może spowodować kolejną, mającą miejsce w okresie niespełna 5 lat, zmianę „wymuszającą” na organach licznych postępowań dyscyplinarnych (zawodowych) dostosowanie się do nowej (w istocie: starej) regulacji, a zarazem rezygnacji z tej, która ledwo zdążyła osadzić się i ugruntować w praktyce obrotu prawnego.

Opracował: r. pr. dr Mateusz Woźniński